KİTAP HİKÂYELERİ

M. ŞEREF ÖZSOY

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 2044
KÜLTÜR SERİSİ: 1110

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-628-1

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
Istiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Düzelti: Şaban Özdemir

Kapak Tasarımı: Ötüken

Kapak Resmi: Turgut Yüksel

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: Vizyon Basımevi Kâğıtçılık
Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Beylikdüzü OSB Mah. Orkide Cad. Nu: 1/Z
Beylikdüzü-İstanbul Tel: (0212) 671 61 51
Sertifika Nu: 52098

İstanbul- 2023

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

M. Şeref Özsoy (1973): Marmara Üniversitesi mezunu. *KANIK'sadığım Biri ORHAN VELİ, Kılavuzu Şair Olanın* ve *Erol Güney'in Ke(n)disi* (Haluk Oral ile birlikte) adlı üç kitabı daha var. *düzenSİZ YAPRAK, Milliyet Sanat, Adam Sanat, Varlık, Yasakmeyve, Aksak Kurbağa, Öküz, Kitap-lık* gibi pek çok dergide Türk edebiyatçılarının hayatları üzerine denemeler yazdı. 2000 yılında Beyoğlu'nda Orhan Veli Şiir Evi'ni ve www.orhanveli.net internet sitesini açtı, yönetti. 2020 yılından beri Kedi Müzesi'nin yöneticiliğini yapıyor. Bir Gizem'i bir de Şiir'i var.

İÇİNDEKİLER

Bu Kitabın Hikâyesi....9
Yanan Kütüphaneden Doğan Kitap....11
Adı Değişen Roman....18
Balıkçı ile Martının Olağanüstü Maceraları....23
Jokond'u Yakanlar....28
2 Birinci Baskı....34
Aklın Yolu Amerikalı....39
Aziz Nesin'in Yaktığı Kitaplar....44
Alacakaranlık'ta Kandırılışımız....49
İki Yemin Bir Kitap....55
Bir Hümanistin İntikamı....60
Boş Sayfa Kalmasın Diye....67
Neyine Yetmiyor Şairlik!....72
Akrostiş Aşk İçindi....76
Duyguları Konuşturan Şair....80
Duygular Konuşuyor....86
Kitap Olmayan Kitap....90
İki Perdelik Cinayet....95
Eğlentili Bir İstanbul Masalı....98
Hayalet'i Sever misiniz?....106
İlk Romandan Hırs-ızlığa....112
İmza Hikâyesi....122
Yalnızlıklardan Nikâh Masasına....127
Kavel'den Temmuz'a....133
Kırmızı Balonlar....139
Korsan Kitabın İyisi....144

Gohunun Gannesi Neçiye? 150
Çalınan Kitap 156
Tashih Savaşı 159
Müsadere Edilen Kitap 164
Yüce Cüce 171
Yazılmamış Kitapların Hikâyeleri 175

BU KİTABIN HİKÂYESİ

2005 yılında Hasnun Galip Sokak'taki dükkâna taşındıktan sonra kimi zaman sabaha kadar süren sohbetler oluyordu Bitap Sahaf'ta. İşte öyle gecelerden birisinde, gece yarısından sonra, oturduğu meyhaneden sigara içmek için dışarı çıkan Roni Margulies, ışığı görüp içeri girmişti: "Bu saatte açık bir sahaf nasıl oluyor?" diye sorarak.

Sigara yasaklarının ilk günleri olduğuna göre, 2009'un Ağustos ya da Eylül'ü olmalı. O ilk gece birkaç saat kalmıştı yanımızda da meyhanedeki arkadaşları merakla sokakta aramaya başlayınca o kadar zaman geçtiğini anlamıştık.

İlk baskı şiir kitapları topladığını söylemişti, eh bende de çokça vardı. Ne ki Roni'nin ilgilendikleriyle benim ilgilendiklerim çoğunlukla çakışıyordu da kitabı gösteriyor ama satamıyordum. Kitapla ilgili bir hikâye anlatınca, alamamaktan kaçan keyfi yerine geliyordu.

Oktay Rifat'ın *Yaşayıp Ölmek Aşk* ve *Avarelik Üstüne Şiirler*'inin ilk baskısı gösterdiğim zaman çok şaşırmıştı, kendisinde de ilk baskısı vardı ama bu o değildi. Hikâyesini anlatınca "harika yahu!" diye bağırmıştı. R'leri tam telaffuz edemeyişi ve gür sesi unutulmaz.

Bir başka gün Sait Faik'in *Medar-ı Maişet Motoru*'nun imzalı, ilk baskısını gösterirken: "Kitap ilgini çekmez ama hikayesini anlatayım istersen," demiştim. Kitap da ilgisini çekiyordu elbette ama hikâyesinin daha hoşuna gideceğini biliyordum.

Sık sık uğrardı Bitap'a ki uzun bir süre sonra özellikle çarşambaları geldiğini fark ettim. Meğer Robert Kolej'den

arkadaşı Osman Tümay ile buluşurmuş her çarşamba. Sanırım o çarşambalardan birisiydi, Bitap'ın merdivenlerinden çıkarken konuşmaya başlamış "bana bu hikâyeleri yazsana," deyivermişti de aval aval bakışım karşısında açıklamıştı: "Anlattığın kitap hikâyelerini yaz da *Altüst* dergisinde yayımlayayım."

Hikâyeler genelde kısaydı, o yüzden farklı hikâyelerle birleştirip yazıyordum zaten. Dosyamın ismi Kahraman Okur Süper Editöre Karşı'ydı. Roni'nin isteği karşısında dosyayı ayırarak hikâyeleri tekrardan kaleme aldım, böylece 2012 yılında yazılmaya başlandı *Kitap Hikayeleri*. Bir kısmı *Altüst*'te yayımlandı ama benim savrukluğumla ancak bu yıl tamamladı. Her yazıyı ilk Roni'ye gönderiyordum ki kitap halini de ilk Roni inceledi, düzeltti, ekledi, çıkarttı.

Bir tek "kitabın adı başka bir şey olmalı," önerisini kabul etmedim, "Kitabın adı, içeriğini en iyi şekilde tarif etmeli, alengirli bir isme gerek yok," diye yanıtlayarak. "Mantıklı" dedi.

Sık sık görüşürdük Roni ile, kimi zaman Bitap'ta, kimi zaman onun evinde, kimi zamansa Burgazada'daki bir meyhanede öğle rakısında. Onların hepsi başka bir hikâye. Ne var ki 19 Temmuz 2023'te kansere yenik düşen Roni, *Kitap Hikâyeleri*'nin kitap hâlini göremedi.

YANAN KÜTÜPHANEDEN DOĞAN KİTAP

Liseyi bitirdikten sonra ailesinin koleje göndermeye parası olmadığı için, kolej eğitimini kütüphanelerde yapar. 28 yaşındayken, üniversitedeki bir konferans sırasında onun edebiyata düşkünlüğünü öğrenen kolej müdürü, ona bir kep, bir cüppe ve diploma vererek kütüphaneden "resmen" mezun olmasını sağlar.

Yaşadıklarını "uçuk" bir şekilde yazar. Örneğin Los Angeles'ta orta Wilshire'da bir yazar arkadaşıyla, gece yolda yürüyerek konuşmaktayken yanlarında duran polis arabasından dışarı çıkan polis memuru sorar:

- Ne yapıyorsunuz?

- Ayaklarımızın birini diğerinin önüne koyuyoruz.

Kaşları çatılan polis memurunun bu yanıttan bir şey anlamadığını anlayınca da daha açıklayıcı bir şekilde devam eder.

- Bizi durdurmanız mantıksız. Eğer bar soymak veya bir dükkândan bir şey çalmak isteseydik, araba kullanıyor olmamız gerekirdi. Soymuş, çalmış, uzaklaşıyor olurduk. Gördüğünüz gibi arabamız yok, sadece ayaklarımız var.

- Demek yürüyorsunuz? Sadece yürüyor musunuz?

Karşısındakilerin başlarıyla onayladıklarını gören polis, söyleyeceği dört kelimenin bir öykünün yazılmasına neden olacağını bilemezdi elbette:

-Pekâlâ, bir daha yapmayın.

Sinirlenmekte haklıdır kahramanımız ve yürümenin yasaklandığı, bütün yayaların suçlu sayıldığı bir gelecek zamanda geçen *Yaya* adlı öyküsünü yazar.

ADI DEĞİŞEN ROMAN

Orhan Veli, 29 Şubat 1941 tarihinde Sait Faik'e şu mektubu yazar Ankara'dan:

"Aziz ve kıymetli dostum Sait Faik,

Ankara'dan ayrıldığın günlerde senden haber bekliyordum. Daha sonra mahkeme kararını öğrenince haber yollamak bana düştü. Aynı günde Sabri Esat'ı gördüm ve sana yıldırım telgraf çektiğini öğrendim. Bunun üzerine bir mektup yazmak, hiç olmazsa tebrik etmek istedim. Bugüne kadar o da nasip olmadı. Mamafih bu arada, *Çelme* hikâyesini buldum ve okudum ve başına bu işi açanlara küfrettim. Harika hikâye azizim. Bana bir de 'Sarnıç' nam şaheserden gönderecektin. Tariz yapmıyorum. Tahattura vesile olur ümidiyle. Ama şahidimsin ki mezkur şaheser Ankara'da mevcut değil. Her neyse, gecikmiş bir işi yapmak vesilesiyle hatırını sormuş oluyorum. Bundan dolayı memnunum. Senden bir ricam daha var, bana Aleko şiirini göndermeni istiyorum. 'Bir Aleko şiiri için de dünyanın zahmetine girilir mi?' deme. Benim için ehemmiyeti büyük. Birkaç ay sonra İstanbul'a geleceğim. Ya Balıkpazarı'na yahut da Rıhtım'a gider şarap içeriz. Abidin'i görüyor musun? Bugün ona da bir mektup göndereceğim. Bu itibarla selam filan yazmıyorum. Hasret ve muhabbetle gözlerinden öper, cevabını beklerim."

BALIKÇI İLE MARTININ OLAĞANÜSTÜ MACERALARI

Bu yazıyı, Ezginin Günlüğü'nden
Sarhoş Balık ile Topal Martı
şarkısını dinleyerek okumanız önerilir.

Sait Faik yeni bir kitap için öykülerini Yaşar Nabi'ye getirir. Öykülerden bazıları henüz hiçbir yerde yayımlanmamış, üstelik birisine isim bile bulamamıştır. Öyküyü okuyan Yaşar Nabi, "Madem bir ad bulamadın, 'Öyle Bir Hikâye' diyelim." önerisini getirmiş. Önce biraz tartışsalar da karar verilmiş. Üstelik sadece öykünün değil kitabın ismi için de *Öyle Bir Hikâye*'de anlaşırlar. Birkaç gün sonra fikrini değiştiren Sait Faik, kitabın isminin değişmesi için Yaşar Nabi'ye haber göndermiş. Kitabın isminin *Alemdağ'da Var Bir Yılan* olması isteğini Yaşar Nabi kabul etmemiş. "İlk forması basıldı, değiştiremeyiz artık"a inanmayan Sait, matbaayı aramış ve kitabın henüz basılmadığını öğrenince Yaşar Nabi'yi arayarak "Daha basılmamış, aman kitabın adını değiştir, gücenirim," deyince, çaresiz kabul etmiş Yaşar Nabi.

Yeniden baskı hazırlıklarını yapar Yaşar Nabi ve kitap basılır: *Alemdağında Var Bir Yılan*.

JOKOND'U YAKANLAR

Daha çok *Mona Lisa* olarak bilinen, Leonardo da Vinci'nin *La Gioconda* veya *La Joconde* tablosu Türk edebiyatında iki kişi tarafından yakılmıştır.

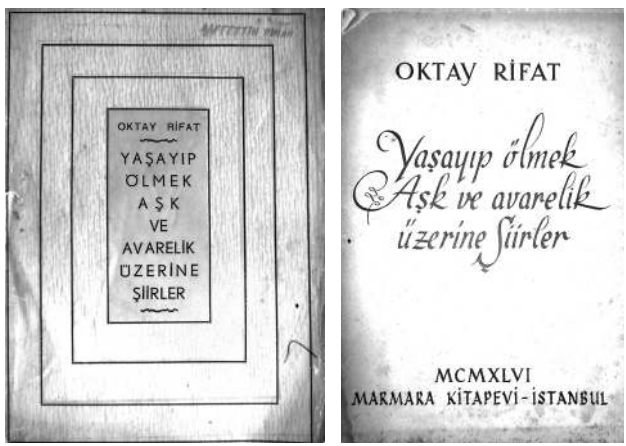
Sait Faik'in *Semaver*'indeki "Kriz" adlı öyküsünde Necmi, Balıkpazarı'ndaki meyhane arkadaşları şair, çevirmen, tarihçilere sorar: "Size bir sual soracağım; meclisimizde bu kadar sanatkâr, münekkit, şair ve tarihçi var. Bu sualimi evvelâ birisine sordum. Cevap veremedi, şaşırdı. Size de sorayım. Luvr yanmak üzere… Halk kapıları sarmış. Heyecan içindedir. Birden siyah şapkalı ve lâvalyer kravatlı adamlar, 'Jokond'u, Jokond'u!' diye bağırışıyorlar. Bir genç adam, alevler içine kendini atıyor. Jokond'un bulunduğu salona giriyor. Fakat tam orada bir küçük zenci çocuğu görüyor. Gözleri dehşetten büyümüştür. Gelen adama kollarını uzatıyor. Jokond bir on adım ötededir. Düşünmeye zaman yoktur. Ya çocuk, ya Jokond kurtarılmalıdır. Siz olsanız hangisini kurtarırdınız?.."

İki şair düşünmeden Jokond yanıtını verir. Hatta "Jokond'u kurtarmak Leonardo da Vinci'yi kurtarmaktır," derler.

"Ben insanı kurtarırdım, çünkü insanı kurtarırsak, o insanın bizzat kendisinden veya neslinden birçok şeyler bekliyoruz demektir. Yarın bu çocuğun çocuklarının değil bir, binbir Jokond yapmayacakları ne malûm?" der eleştirmen ve Necmi hiç sevmediği bu adamı birdenbire sevmeye başlar.

2 BİRİNCİ BASKI

Oktay Rifat'ın *Yaşayıp Ölmek Aşk ve Avarelik Üzerine Şiirler* adlı kitabının ilk baskısını imha ettirip ikinci bir birinci baskı yaptırdığını öğrendiğim günden beri her iki baskıyı bulup karşılaştırmak için deli oluyordum. Merak ettiğim şey, "Şair neden 1. birinci baskıyı beğenmemiş?" sorusunun cevabıydı elbette ki.

Yaşayıp Ölmek Aşk ve *Avarelik Üzerine Şiirler*'in iki ilk baskısı.

Hakan Sazyek'in *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi* adlı başarılı ve kapsamlı kitabında bir karşılaştırma bulmak benim daha çok meraklanmama neden olmuştu çünkü ortada pek tuhaf bir şey yoktu:

"Nebioğlu Yayınevi, İstanbul. Bu baskıda basım tarihi konulmamış. Ancak arka kapağında, Suut Kemal Yetkin'in 1945'te yayımlandığı bilinen *Sanat Meseleleri* adlı

AKLIN YOLU AMERİKALI

Ayşegül'den tutun da Musullu Müslih Usuli'ye; Levazımcı Kazım'dan Naneyedibaşı'ya Aziz Nesin'in kullandığı pek çok takma isim vardır ki Aziz Nesin de gerçek adı değildir; asıl adı Mehmet Nusret Nesin'dir. Hatta Mehmet Nusret ismiyle yayımladığı bir kitabı da olduğunu söyleyip onun hikâyesini başka bir yazıya bırakalım.

Bununla birlikte 1957 yılında geceli gündüzlü çalışıp yazdığı bir romanı vardır Aziz Nesin'in ki onu çok beğendiğini şöyle anlatır: "Dünyada herkes birbirini kandırır, yazar kısmı da kendi kendini kandırır. Başkalarına söylemeye utansam bile, kendi kendime söyleyebilirim: Roman çok güzel oldu."

O yıllarda gazeteler romanları tefrika olarak yayımlarlardı yani her gün bir kısmı yayımlanarak tamamlanırdı roman. Beğenilirse kitap formatında basacak yayınevleri sıraya girerdi. Bildiğiniz pek çok roman önce tefrika hâlinde yayımlanmıştır: Şemsettin Sami'nin *Taaşşuk-ı Tal'at ve Fitnat*'ı; Recaizâde Mahmut Ekrem'in *Araba Sevdası*; Halide Edip Adıvar'ın *Handan*'ı; Reşat Nuri Güntekin'in *Çalıkuşu*; Peyami Safa'nın *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*; Sabahattin Ali'nin *Kürk Mantolu Madonna*'sı; hatta Yaşar Kemal'in *İnce Memed*'i ve daha niceleri...

İşte Aziz Nesin de romanının önce tefrika olarak yayımlanması için gazetelerin kapısını çalmaya başlar. "Biz telif roman neşretmiyoruz." cevabını alır gazete yönetimlerinden. Yani çeviri eser istiyorlardır gazeteler. Mecburen

AZİZ NESİN'İN YAKTIĞI KİTAPLAR

6-7 Eylül olaylarının sorumlusu olarak tutuklananların arasında Aziz Nesin de vardır. Oysa o gece ölümle burun buruna gelenlerden birisiydi Aziz Nesin. Arkadaşı Mansur Tekin ile Tepebaşı'ndaki İzmir Lokantası'nda rakılarını içiyor, mezelerini yiyor ve son günlerin olaylarını konuşuyorlardır. O sırada sokaklar "Kıbrıs Türk'tür, Türk kalacaktır" çığlıklarıyla doludur. Derken lokantanın camlı kapısı sonuna kadar açılır ve içeriye eli bayraklı 10-15 kişi dalar. Çevredeki masalarda oturanlar sağa sola kaçışırken lokantanın sahibi de eline bir Atatürk resmi almış "Burası Rum lokantası değil!" diye ağlamaklı bir sesle yalvarmaktadır.

Mansur Tekin, kısa süre önce kalp krizi geçirdiği için "Kaçalım Aziz, kaçalım… 'Böyle bir milli günde siz burada keyif çatıp içiyorsunuz ha?' diye bunlar bizi parçalar," diye fısıldar. Geriye gidecek olsalar iyicene sıkışacaklarını düşünen Aziz Nesin, arkadaşının kolundan tutup kaldırır ve kalabalığın üzerine yürürler. Nasıl kurtulduklarını bilmezler ama sokaklar daha iyi değildir. Zar zor arkadaşını evine bıraktıktan sonra sabaha karşı kendi evine, çocuklarının yanına ulaşır Aziz Nesin. Çocuklarının okula gittiğini, Harbiye'deki evlerinin çevresinde olayların pek yaşanmadığını görür ve çalışmak üzere Cağaloğlu'na, Akbaba dergisine döner.

Öğleden sonra odasına gelen bir komiser muavini, küçük bir sorgulama için kendisini Emniyet Müdürlüğü'ne götürmesi gerektiğini söyler. Gidiş o gidiş… Yaklaşık 4 ay tutuklu kalır Aziz Nesin.

İKİ YEMİN BİR KİTAP

Yıl 1935, Kuleli Askeri Lisesi yeni mezunlarını vermek üzeredir. Sınavlar bittikten sonra bir aylık iznin ardından yani 30 Ağustos'ta başarılı öğrenciler subay olacaklardır.

Tatilin ilk günü, arkadaşları evlerine giderken Fazıl Hüsnü, uzun zamandır biriktirdiği 60 lira ile birlikte Beyazıt'a gider, kitabını basacak bir basımevi aramak için. Matbaaların Bâb-ı Âli'de olduğunu öğrendikten sonra kendisine önerilen bir tanesinin, Aziz Bozkurt Bey'in basımevinin yolunu tutar. Bir arkadaşının şiir kitabını bastırmak istediğini söyler matbaadakilere, pazarlıkla forması 6 liradan 10 formalık bir kitap için 60 liraya kapak baskısı dahil olarak anlaşırlar.

Günlerce gidip gelir, düzeltmeleri yaparken kimi yerlerde şiirleri de değiştirmekteyse de "Arkadaşım Anadolu'da, ben yardım ediyorum bu yüzden." şeklinde konuşmaya devam eder, utandığından… Tüm bu değişiklikler karşısında hiç sesini çıkarmayan mürettip, kitapların basımı tamamlandıktan sonra birisini uzatarak "Bana bir kitabınızı imzalar mısınız?" diye rica eder.

Kitabın kendisinin olduğunu anlamışlardır. Utançtan kıpkırmızı olan Fazıl Hüsnü'nün ilk imzasını attığı bu kitabın kapağında Fazıl Hüsnü Dağlarca ve *Havaya Çizilen Dünya* yazmaktadır.

1000 adet basılan kitabı sadece birkaç kitapçıya bırakabilir ama büyük satış arkadaşları tarafından, topçu ve piyade okullarında yapılır, eline de birkaç yüz lira para geçer şairimizin.

BİR HÜMANİSTİN İNTİKAMI

Arslan ve Edgü, birer Rabelais hayranı.
Ellerine alıp Gargantua'yı, yerlere yatarak okuyorlar.
Bana gelince, kış kıyamet.
Orhan Duru

Ah Rabelais gibi bir yöneticimiz olsaydı!
O bunu ister miydi sanıyorsun?
Tabii ki hayır, bu nedenle istiyorum onun gibi birini.
Orhan Duru

1971 yılında Sabahattin Eyuboğlu ve Vedat Günyol, 12 Mart Darbesi'nden sonra "gizli komünist örgütü kurmak" iddiasıyla tutuklanırlar. İddianın temeli ise 1964 yılında Çan Yayınları'nın yayımladığı, Grasschus Babeuf'ten yaptıkları *Devrim Yazıları* çevirisidir.

Asıl adı François-Noël Babeuf olan Fransız yazar ve düşünür, özel mülkiyetin kaldırılmasının önde gelen savunucusudur. Fransız Devrimi sonrasında giyotinle idam edilenler arasındadır. Ölümünden sonra "İlk Devrimci Komünist" olarak anılır. Nâ-

Hakkında iki defa dava açılan kitap.